

Jørgen Jørgensen:

Benyttelsen af min fritid (Askov Højskole) - selvbiografi indtil 1923

Benyttelsen af min Fritid.

Ikke uden at berøre mit hele Liv og dets Indhold, kan jeg skrive om Benyttelsen af min Fritid.

Fritidens Benyttelse er som en Kæde der griber ind i mit hele Liv og ingen af Leddene kan tages bort uden at det hele falder fra hinanden. Det er Tildragelser fra Fritiden der har præget mit Liv saaledes at det har faaet en virkelig Fylde, ja, givet det et Indhold, som jeg ikke havde drømt om.

Ligesom Livet er mangfoldigt, saaledes er Menneskene, deres Sind og Tanker ogsaa forskellige. Derfor bliver de enkelte Menneskers Benyttelse af Fritiden forskellig.

Naar jeg tænker mig saa langt tilbage i Tiden som jeg kan huske; da finder jeg mig selv, som en lille uanseelig Dreng.

Jeg finder mig selv opfødt paa en mager Sandjordsgaard ude paa Hollænder-Fælled (St. Magleby Fælled). Om Jorden kan man sige som Vestjyderne, at den ikke altid er hjemme. - Her har jeg faaet en meget streng Opdragelse i Tugt og Herrens Formaninger. Men det var ogsaa trange Tider, saa jeg maatte med ved Arbejde saa langt tilbage i Tiden jeg husker; ja, jeg husker, jeg var med at tage Kartoffler op længe før jeg, liggende i Rækkerne, kunne se op over Kartoffeltoppene.

Fritid blev der kun lidt af som Dreng og endnu mindre som Voksen.

Som Dreng blev den begrænset til et bestemt Felt; fordi vi boede 1/3 Mil fra nærmeste Landsby, saa Kammerater var der ikke Lejlighed til at komme i Berøring med.

Paa nogle Gaarde i Nærheden fandtes nok nogle Drengene, men de var for store, saa Kammeratskab blev der ikke noget af.

Vi var 5 Søsken, som paa det strengeste var forbudt at komme udenfor Gaardens Enemærker. Landevejen kunne der slet ikke være Tale om at komme paa.

Vort Fritidsfelt blev derfor Marken og Stranden, som mit Hjem har den Lykke at støde direkte ned til. Den sidste var det dog kun et begrænset Omraade vi fik Lov at færdes paa. Grunden hertil var den, at min ene Broder som er yngre og jeg i 8 Aars Alderen havde fundet en Rede med Æg i af Gravand under en omvendt Pram. Vi hjembragte Æggene, som skulde være lagt under en Høne. Det skulde nu ikke gaa som jeg havde tænkt mig. Jeg fik først en Dragt Prygl og mange Formaninger om aldrig at gøre vor Herres Fugle Fortræd. Derefter fik jeg Æggene godt tildækkede i en Kurv igen, denne i den ene Haand og en Sukkerkringle i den anden. Saaledes og i en meget angrende Sindstilstand maatte jeg lægge Æggene tilbage igen hvor jeg havde taget dem.

Min Frygt var nu stor for at der ikke skulle kommet noget af Æggene efter at de havde været halvt kolde, men stor blev Glæden, da jeg 3 Uger efter fik lov at se til Reden, at da laa de tomme Æggeskaller tilbage i Reden.

Naar undtages Skolegangen, var al min Fritid som Dreng henvist til dette Felt. - helt isoleret fra Samkvem med andre Mennesker. Saaledes blev den lille Jørgen saadan en lille indadvendt en, som ingen Mennesker lagde Mærke til. Lege Hest eller tage Del i andre Børnelege var jeg ikke meget for. Tilfreds var jeg, naar jeg fik lidt Tid for mig selv og kunne slentre ud over Marken eller ved Stranden. Her undersøgte jeg Naturens Undere. Der var meget, der kunne bringe en Dreng i Forundring. Her fandt jeg en Forstening af et Søpindsvin og der en flad Sten, som havde været brugt til at aabne Østersskaller med. Saaданne Ting maatte med Dagen efter til Skolen for at Læreren kunne give nøjagtigt Svar paa hvad dette eller hint var. Engang fandt jeg saaledes en lille Vinge af en And*, men hvad var det mon for en And med saadan en lille Vinge. (*senere bestemt som Krikand). Saaдан stillede Spørgsmaal paa Spørgsmaal sig op for mig. Men ogsaa Blomsterne og Planterne fangede min Interesse. Det er derfor store Bundter af saadanne jeg Tid efter anden har slæbt ud til St. Magleby søndre Skole, som ligger syd for St. Magleby mellem spredte Gaarde, for hos min Lærer at faa Oplysning om hvad den og den hed; men ikke nok dermed, ogsaa hvorfor at de havde forskellige Navne naar de dog for mig var omtrent ens.

Saa husker jeg hvorledes jeg gennem den mig lidt efter lidt tilegnede Viden selv begynder at eksperimentere. Jeg saa hvorledes Træerne og Planterne om Foraaret grønnedes for senere at sætte Blomst; men om Efteraaret gulnedes Bladene for at forsvinde. Men ogsaa Fuglene vendte tilbage hvert Foraar, tilbage fra Vinteropholdet

i de sydlige Lande. Nogle fandt Redepladser i Danmark, men andre saa jeg i store Skarer forsvinde mod Nord.

Nu stillede det Spørgsmaal sig mange Gange for mig; hvorfor flyver de nu saa langt mod Nord, naar der her i Danmark var Redepladser nok for dem. Hvorhen og hvor langt mod Syd gaar Vinterrejsen.

Jeg tænkte ikke den Gang paa at Fugle indenfor samme Art ligesom Menneskene ogsaa er delt i Racer, saa det ikke er tilfældigt hvilke Fugle der slaar sig ned i Danmark og yngler, men at det er Racer med eget Særpræg der gennem lange Tider har ynglet paa de danske Øer.

Dette var Ting der for mig var nemme at fatte. Dog traf jeg paa en af mine Ture for ikke mange Aar siden en Mand op i Halvtresserne, der endnu troede at Svalerne om Vinteren dykkede ned i Moserne for at overvintre. Disse skulde saa aande gennem Rør og Siv som stod langs Bredderne. Dette var Overtro, som det desværre ikke lykkedes mig at klare for Manden skønt al min Viden. Dette havde han lært af sine Forældre og jeg skulde først kunne bevise det modsatte for at faa ham til at tro det.

Beviser findes nu for Fuglenes Vandringer, gennem Ringmærkningsforsøg. Saaledes er det bevist med vor kære Ven den hvide Stork, at den ikke overvintre i Egypten og ved Nilen, men nede i det sydligste Afrika.

Som nu Barndomstidens Fritid henlagdes til Mark og Strand med Syslen med Naturen, saaledes gik det ogsaa gennem Ungdomsaarene. Nu blev der taget Opgaver op som Notering af Fuglenes Træk. Men ogsaa en grundig Undersøgelse af hvilke Fuglearter og Racer det var der fandtes i Danmark og først paa min Hjemegn. Alle mine Notater bearbejdes for Tiden af den Skandinaviske Trækfuglekommision, hvilket er et stort Arbejde der ikke kan ventes afsluttet før om nogle Aar. Til Undersøgelse af Fuglearterne maatte desværre ofte en Bøsse holde for. Siden er man dog bleven klogere hvorfor Bøssen forlængst er bleven kvitteret og Notesbog og Kikken har indtaget dennes Plads.* (* Fotografiapparat brugtes ogsaa gennem flere Aar sammen med Kommuelærer C. A. Rasmussen, som nu har udgivet Billederne i den lille Bog "Dansk Fugleliv - Tilegnet alle, der finder, at ti Fugle på Taget er bedre en een - død eller fangen i Haanden.) Men er det mon ikke paa dette Punkt som med det øvrige Liv, at først gennem Synden finder man Livets rette Værd.

Ja, jeg har talt med Mænd der gennem mange Aar har færdedes i Grønland og der for Livets Ophold har maatte skyde Mængder af Fugle, at naar de er kommen til

Danmark, da kunne de græde som Børn over deres Gerninger. Deroppe havde de imidlertid aldrig faaet Samvittighedsnag over deres Gerning, fordi det var Naturens Orden.

Det blev for mig mangan Gang gennem Naturens store skrevne og uskrevne Bog en Oplevelse af Livet, ved gennem Tænkning at finde Vejene for Livets Love. Ogsaa naar sig kunne overføre disse Tanker paa Menneskets Liv, da var det som jeg stod overfor noget stort, noget virkeligt, men ogsaa noget gaadefuldt; thi det Spørgsmaal stilledes mig mangan Gang, hvad var der bag det altsammen. Da fik jeg allerede i en ret tidlig Alder den Oplevelse virkeligt at se ind i det kristne Liv. Som i min Ungdom er ogsaa nu tilfældige Spadsereture helliget Ornithologien, men da Fritid nu ikke kendes mere af mig, da den er bleven Arbejdstid, kan Ornithologien ikke mere kaldes en Fritidssyssel, men er tilfældig.

Gennem ornithologiske Udflugter kom jeg i Forbindelse med mange lærde Mennesker fra København; dette var som gav det mit Liv et helt andet Præg. Fra at have været en lille Særling, kom jeg nu i Kredse jeg aldrig havde drømt om. Samfundsmæssige Problemer begyndte at røre sig i mit Indre og mine kære Fugle maatte for en stor Del sættes i anden Række.

Nu blev det Samfund og Folk der skulde studeres og politiske og nationale Problemer fæstnede sig i min Hjerne hvad enten det saa var Fritid eller Arbejdstid.

Men saa udbrød Verdenskrigen. Danmark stod i den første Tid i Spændingens og Uvishedens Tegn. Der vidstes hverken ud eller ind. Vilde Danmark holde sig neutral eller hvad. Vilde det blive tvungen med over paa en af de kæmpende Sider. Skulde Danmark kunne holde sig neutral, saa maatte Neutraliteten værnes.

Soldaterne indkaldtes. De frivillige Korps indkaldtes og nye oprettedes. Da skete det, at en Rytterafdeling oprettedes i St. Magleby af unge Landmænd. Alle kunne nu ikke komme med, da en stor Del af Hestene var mobiliseret af Hæren. Saa oprettedes der ogsaa et Rekylkorps, fordi Cykler havde enhver ung Mand. En Løjtnant kom ud fra København som Instruktør; men nu var Spørgsmaalet der, hvem skulde være Korpsfører. Nu havde jeg mine Papirer i Orden fra Skydebanerne og derfor blev det Bondedrengen ude fra Fælleden der blev den egentlige Leder.

Udrustningen blev lig Københavns Amts Skyttekorps. øvelserne holdtes om Aftenen paa Skolepladsen i Hollænderbyen, medens Søndagsparaderne var henlagt til København.

Bevogningsfeltet for Korpset blev Skyttegravene Syd for Kongelunden. Herfra erindrer jeg Spændingen, naar en tysk Zeppeliner kom fra Køge bugt og nærmede sig Amagers Kyst. Vilde den mon overskride Neutralitetsgrænsen eller vilde den holde sig paa lovligt Teritorium. (I Forbindelse hermed Erindrer jeg Spændingen og Harmen, da vi fra mit Hjem saa de tyske Torpedobaade en stille Sommermorgen sønderskyde den strandede engelske Undervandsbaad E13.)

Der blev imidlertid og heldigvis ikke noget af Krig den Gang. Da den værste Spænding var overstaaet, permitteredes Korpset og opløstes 2 Aar efter for helt atgaa ind under K. A. Skyttekorps. Men unægtelig blev det alligevel en Oplevelse for mig. Jeg havde faaet Kammerater blandt mine Landsmænd og havde samtidig lært en Del af deres Særpræg at kende. Men ogsaa var det en Oplevelse i Tidens Spænding med min Gud naar vi om Aftenen kunne slutte Øvelserne naar Kl. var 9, og Kirkeklokkerne som vel nok de fleste Steder i Landet ringede til Gudstjeneste og Bøn. Da satte vi Gevær og Vaaben af anden Art ind i Vaabehuset, og her oplevede jeg mange Møder med Gud.

Saa oprandt der roligere Dage for Danmark, skønt de var alt andet end lyse. Da blev det imidlertid ikke mere rolige Dage for mig; fordi der maa være nogen, som har lagt Mærke til mig. Paa Amager fandtes en hensygnende Ungdomsforening. Nu skulde jeg imidlertid være Manden der skulde redde den fra Undergang. Jeg husker godt jeg ikke vilde, men følte det samtidig som min Pligt. Men hvad skulde jeg gøre. Jeg havde aldrig været udenfor min Øs Grænser. Havde aldrig holdt en ordentlig Tale. Men, jeg sagde ja. Jeg studerede først mine Landsmænds Historie, mærkede mig Ungdommens Trang og Lyster. Øens Ungdom var forskellig efter de forskellige Egne og nu skulde der forsøges at smede dem sammen i en stor Kreds.

Der maatte findes en Arbejdsmetode. Der eksperimenteredes og ud af det hele blev taget det bedste.

Hvad vi har gjort og ikke gjort gennem de 9 Aar, jeg var Formand, fatter jeg ikke rigtigt, men da jeg sidste Foraar forlod Amager var der dog samlet en Kreds af god dansk Ungdom i ligesaa stort Tal af Karle og Piger, som der findes på Askov Højskole i Vinter.

Da Verdenskrigen sluttede i Efteraaret 1918 og Verden traadte ind andre saavel økonomiske som politiske Forhold, blev det ogsaa Brydningstider for vort Land. Vort store Haab, Sønderjyllands Genforening med Danmark syntes at skulde gaa i

Opfyldelse. Politiske Brydninger fandt ogsaa Sted. Efter i Vinteren 1918-19 at have besøgt Tune Landboskole kom jeg vel rustet hjem, netop som Brydningerne begyndte. Egentlig var det mod min Vilje jeg kom paa Landbrugsskolen, men jeg skulde jo være Landmand og derfor var det naturligt. Jeg havde imidlertid faaet en ny aandelig Opvaagnen og var nu klar til at tage fat. Jeg fik ej heller hverken Fred eller Ro. Det gik fra Møde til Møde baade paa min Hjemegn, som i København. Sidstnævnte Sted var det navnlig de store sønderjydske Møder der drog mig. Mangen Gang fandt jeg mig selv, egentlig uden rigtig at vide hvordan det var gaaet til, staaende paa Talerstolen, enten det saa var Spørgsmaal vedrørende Danmarks politiske Forhold eller vore Landsmænd Syd for Kongeaaen det gjaldt.

Ligesom den Tid for mig blev en Oplevelsernes Tid, saa blev den ogsaa en Skuffelsens Tid. Meget, jeg havde set som mit Ideal, saa jeg synke i Grus, meget jeg havde haabet blev til intet. Med ud af hele Tidens Oplevelser saa jeg dog nye Veje at gaa, og nye Opgaver at løse.

Den Ungdom jeg arbejdede sammen med følte det med Sorg, at saa mange af vore Landsmænd maatte blive Syd for den nye Grænse. Men de skulde have et Haandslag. Nogle unge Piger fik en Liste i Gang blandt Ungdommen, som paa en Dag gav et Resultat af 2000 Kr. Disse skulde anvendes til en Rejse for Ungdom fra 2. Zone over til Amager. Denne kom i Stand og i Oktober 1921 kom saa en Flok unge Karle og Piger en saadan Tur til Amager. De blev indkvarteret paa Gaardene. Tiden gik med Udflugter og Møder. Der var aabent Hus alle Vegne hvor de kom frem. Ja, selv det Kgl. Teater gav Fribillet til første Parket, saa mere kunne der ikke ønskes. Glade Dage var det som sikkert længe vil mindes paa Amager. Mangen en ung og gammel havde Taarer i øjnene da Afskedens Time slog og Toget rullede bort fra St. Magleby Station, bort med en Ungdom, som havde haft en Oplevelse af det rigeste de kunne tænke sig og nu skulde de igen hjem, hjem under der grosse Vaterland, med Nøden og Elendigheden, Tvang og Tryk. Jeg maa for Skam melde, at disse Besøgsdage blev Fritid for mig, men saa vidt jeg erindrer, er det ogsaa de eneste Arbejdsdage i mit Liv jeg har svigtet min Arbejdspligt for at udfylde Pligten for den Ungdom der havde udset mig til dette Arbejdets Ledelse.

Tidligere havde jeg besøgt Sydslesvig, men da Julen 1922-23 kom, tog jeg en Ferie og rejste ned for at besøge Landsmænd dernede. Ved denne Lejlighed kom jeg i indirekte Berøring med store Kredse af Befolkningen. Da jeg saa kom til København

igen var det der kom paa Tale at købe et Forsamlingshus til de danske i Gottorp Amt. Jeg blev udset til den der skulde løse Opgaven, hvilket skete.

Nu er jeg kommen ind paa et Felt hvor Fritidsarbejdet er bleven Livsarbejde, hvorfor Resten kun skal kort skitseres.

Jeg fik Tilbud i flere Retninger. Den ene var et tage Del i det danske Kulturarbejde Syd for Grænsen. Den anden var at tage Del gennem en Stilling i det offentlige politiske Arbejde i Danmark. Jeg valgte det første, da jeg ikke vil finde mig tilrette indenfor nogen politisk Baas. Derimod føler jeg at have min Plads, hvor et Pionerarbejde skal gøres for Kulturens Vækst blandt vore Landsmænd Syd for Grænsen. Ogsaa her fandt jeg min Begrænsning; thi med et saadant Arbejde følger en stor Pligt og for at faa forskellige Spørgsmaal klaret, er det jeg nu befinder mig paa Askov Højskole.

Ved at se tilbage paa min Benyttelse af Fritiden gennem Tiderne, finder jeg mit nuværende Arbejde som udsprungen gennem Fritidssystemen. Fra at have vendt Blad efter Blad i Naturens Bog gled Arbejdet over til Arbejde med Mennesker. Derfor finder jeg ogsaa først nu at være naaet ind paa et Felt der giver Livet Fylde og Indhold.

Spørgsmaal stiller sig ogsaa lidt for mig ved Tænkning over Fritidsspørgsmaal. Er det ikke netop i det der er mange Menneskers Fritidssystemen at de havde deres Livsopgave.

Et Ansvar er der sikkert for mange Forældre naar de tvinger deres Børn ind i et Arbejde, som kun bliver en Trædemølle for dem.

Det stiller sig ogsaa klart for mig i de store Arbejderspørgsmaal, at Fritiden har en meget stor Betydning for disse Mennesker til ved Systemen med Arbejde af en eller anden Art i Fritiden at komme til Selvtænkning, som saa giver disse arbejdsbundne Mennesker en højere Livslykke.

Ikke for mig selv vil jeg sige at mit Arbejde til Daglig har været mig nogen Klods om Benet, tværtimod har det været mig en usigelig Støtte. Ja, hvilket herligt Liv er det ikke for en Landmand der gaar op i sit Arbejde. Det er netop et Arbejde der bliver et med sin Mand baade i Arbejds- og Fritid.

Men selv fandt jeg alligevel ikke at jeg havde hjemme i dette Felt. (Sygdom svækkede min legemlige Arbejdskraft). Glad er jeg ogsaa fordi der fra mit Hjem

aldrig lagdes mig Hindringer i Vejen for at udnytte min Fritid i fuldt Maal.
Derigennem har jeg fundet Livets skønneste Verdier, saavel i det smaa som i det store. Ja, saaledes at Livet for mig nu selv i det smaa er Oplevelse, ja, en Oplevelse saa stor, som jeg ikke havde drømt.

Vel vil Livet faa megen Modgang og Skuffelse, men det sidste kan ikke mere blive større en at det mindste i den anden Retning langt vil opveje dette. Aldrig saa smaa Ting af Livets Mangfoldigheder bliver dog store og viser Vej gennem Livet, Vej gennem Livets Labyrint, fremad og opad, opad mod Livslyset, Livslyset som ogsaa jeg venter at finde hinsides, naar Livstraaden hernede klippes over.

Jørgen Jørgensen